

บทที่ 1

บทนำ

ความจำเป็นและความสำคัญ

ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา ได้มีการศึกษาภาวะผู้นำที่มีความเหมาะสมกับยุคของการเปลี่ยนแปลง พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นผู้นำที่มีการเปลี่ยนแปลงกระบวนการทัศน์ มีวิสัยทัศน์มีการกระจายอำนาจ เป็นผู้มีความคุณธรรม และมีการกระตุ้นผู้ตามให้มีความเป็นผู้นำด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารในระดับท้องถิ่น ผู้นำชุมชนควรมีการพัฒนาศักยภาพภาวะผู้นำ ผู้นำชุมชนนั้นมีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนเป็นอย่างมาก เพราะเป็นผู้ที่ชาวบ้านเคารพนับถือ มีความรู้ ประสบการณ์ดีกว่าชาวบ้าน มีการติดต่อเจ้าหน้าที่หรือบุคคลภายนอกมากกว่า เป็นผู้นำด้านความรู้และวิธีการใหม่ไปปฏิบัติก่อนผู้อื่น ผู้นำจึงเป็นตัวเชื่อมที่กระหว่งชาวบ้านกับนักพัฒนา อาจกล่าวได้ว่าผู้นำชุมชนมีความสำคัญต่อการพัฒนาหมู่บ้านเป็นอย่างมาก ทั้งผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ บทบาทหน้าที่ของผู้นำชุมชนที่มีต่อการดำเนินงานพัฒนาชุมชนระดับตำบล และหมู่บ้านนั้น นอกจากผู้นำชุมชนแต่ละคนจะมีหน้าที่เฉพาะด้านของตนแล้ว หน้าที่ในภาพรวมที่จะช่วยให้งานพัฒนาดำเนินการไปแบบองค์รวมก็มีส่วนสำคัญที่จะต้องตระหนัก ซึ่งผู้นำชุมชนต้องแสดงบทบาทร่วมกัน เพื่อสร้างความเข้มแข็งขององค์กรให้เกิดขึ้น การเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงเป็นผู้ประสานความช่วยเหลือ เป็นแกนนำในการพัฒนา เป็นผู้ร่วมคิดวางแผน แก้ไขปัญหา ดำเนินงานตามโครงการต่างๆ ตลอดทั้งติดตาม ประเมินผลความก้าวหน้าของการพัฒนาต่างๆ ด้วย (เศกสรรค์ ยงวณิชย์และคณะ, 2553 : หน้า 63)

สังคมปัจจุบัน ผู้บริหารในทุกกระดับ ทุกองค์กร ทุกภาคส่วน มีบทบาทสำคัญของการเป็นผู้นำหรือมีภาวะผู้นำอยู่ในตัวเอง ช่วงเวลาที่ผ่านมาได้มีการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางการเมืองและเศรษฐกิจทั้งในประเทศ และระหว่างประเทศ ในภูมิภาคต่างๆ ส่งผลกระทบต่อการดำเนินนโยบายและการปรับตัวขององค์กรอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ผู้นำเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการจัดการและการพัฒนาองค์กรภาครัฐและเอกชน ในระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติ ความสำเร็จขององค์กร ล้วนแต่ขึ้นอยู่กับภูมิปัญญา ความคิดอ่านและแนวปฏิบัติที่สร้างสรรค์ของผู้นำองค์กร ผู้นำเปรียบเสมือนหัวใจขององค์กร เป็นจุดรวมแห่งพลังของผู้ปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพราะผู้นำต้องใช้ภาวะผู้นำ ทักษะความรู้ความเข้าใจ หลักการบริหารและระบบขององค์กร ซึ่งเป็นการใช้ภาวะผู้นำในการวินิจฉัย สั่งการและจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ (สุเมธ แสงนิมมวล, 2552 : หน้า 27)

ประเทศไทย 4.0 เป็นวิสัยทัศน์เชิงนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย หรือ โมเดลพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาล ภายใต้การนำของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีและหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่เข้ามาบริหารประเทศบนวิสัยทัศน์ที่ว่า “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” ที่มีภารกิจสำคัญในการขับเคลื่อนปฏิรูปประเทศด้านต่าง ๆ เพื่อปรับแก้ จัดระบบ ปรับทิศทาง และสร้างหนทางพัฒนาประเทศให้เจริญ สามารถรับมือกับโอกาสและภัยคุกคามแบบใหม่ ๆ ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รุนแรงในศตวรรษที่ 21 ได้ (ดร.สุวิทย์ เมษินทรีย์ รัฐมนตรี ช่วยว่าการ

กระทรวงพาณิชย์) ดังนั้น กระบวนทัศน์การพัฒนาประเทศไทยภายใต้แนวคิด ประเทศไทย 4.0 เป็นอีกนโยบายหนึ่งที่เป็นการวางรากฐานการพัฒนาประเทศไทยในระยะยาว เป็นจุดเริ่มต้นในการขับเคลื่อนไปสู่การเป็นประเทศที่มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ตามวิสัยทัศน์รัฐบาล เป็นรูปแบบที่มีการผลักดันการปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจ การปฏิรูปการวิจัยและการพัฒนา และการปฏิรูปการศึกษาไปพร้อมๆ กันเป็นการผนึกกำลังของทุกภาคส่วนภายใต้แนวคิดประชารัฐที่ผนึกกำลังกับเครือข่ายพันธมิตร ด้วยเหตุนี้ คณะผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของนโยบายของวิสัยทัศน์เชิงนโยบายภายใต้การนำของ นายกรัฐมนตรี และหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) จึงได้ทำการศึกษาภาวะผู้นำของชุมชนในเทศบาลเมืองท่าช้าง และหาแนวทางการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ประยุกต์ร่วมกับกลไกขับเคลื่อนประเทศไทย 4.0 เพื่อจะได้จัดทำเป็นหลักสูตรในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้นำชุมชนในเขตเทศบาลเมืองท่าช้างต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของผู้นำชุมชนในเทศบาลเมืองท่าช้าง
 2. เพื่อเสนอทิศทางใหม่ในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้นำชุมชนในเทศบาลเมืองท่าช้าง
- โดยหาแนวทางการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ที่พบและเสนอเป็นหลักสูตรการพัฒนาภาวะผู้นำในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของผู้นำชุมชนในเขตเทศบาลเมืองท่าช้าง

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ได้ศึกษาภาวะผู้นำของผู้นำชุมชนในเทศบาลเมืองท่าช้าง
2. ได้ทิศทางใหม่ในการพัฒนาภาวะผู้นำในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของผู้นำชุมชนในเทศบาลเมืองท่าช้าง
3. ได้หลักสูตรการพัฒนาภาวะผู้นำในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของผู้นำชุมชนในเขตเทศบาลเมืองท่าช้าง

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย คณะผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยในครั้งนี้เป็นประเภทของการวิจัยประยุกต์ (Applied research) เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม Participatory Action Research โดยมีการลงพื้นที่ในการสัมภาษณ์เชิงลึก เน้นการประชุมระดมความคิดกับทุกภาคส่วนและภาคีเครือข่ายภาคประชาชน Focus group มีการถอดบทเรียน KM สามารถสร้างหลักสูตรในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้นำชุมชนในเขตเทศบาลเมืองท่าช้างต่อไป

นิยามคำศัพท์เฉพาะ

ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการที่บุคคลหนึ่ง ใช้อิทธิพลและอำนาจของตนกระตุ้นชี้แนะให้บุคคลอื่น มีความกระตือรือร้น เต็มใจทำในสิ่งที่เขาต้องการ โดยมีเป้าหมายของชุมชนเป็นจุดมุ่งหมายปลายทาง

ผู้นำ หมายถึง ผู้กำหนดวัตถุประสงค์ของชุมชน ผู้ให้ความคิดริเริ่มในการปฏิบัติงาน ผู้มีความรับผิดชอบต่อความสำเร็จ

แรงจูงใจ หมายถึง สิ่งเร้าที่ทำให้คนมีพลังในการใช้ความรู้ ความสามารถที่มีอยู่ และแสวงหาความรู้ใหม่ ในการทำงานด้วยความเต็มใจ และมีความสุขกับการทำงาน เพื่อจะบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ

ไทยแลนด์ 4.0 หมายถึง วิสัยทัศน์เชิงนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย บนวิสัยทัศน์ที่ว่า “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” เน้นการใช้เทคโนโลยีในการสื่อสาร

กรอบแนวความคิดของการวิจัย

การวิจัยคณะผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยในครั้งนี้เป็นประเภทของการวิจัยประยุกต์ (Applied research) เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม Participatory Action Research โดยมีการลงพื้นที่ในการสัมภาษณ์เชิงลึก เน้นการประชุมระดมความคิดกับทุกภาคส่วนและภาคีเครือข่ายภาคประชาชน Focus group มีการถอดบทเรียน KM สามารถสร้างหลักสูตรในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้นำชุมชน โดยใช้ทฤษฎีกระบวนการเปลี่ยนแปลงของ Kurt Lewin แนวคิดภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของ Heifetz Burns Greenleaf และ Gary Yukl ในประเด็น Leadership in Organizations

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้

ตัวแปรต้น คือ หลักสูตรการพัฒนาภาวะผู้นำในยุคไทยแลนด์ 4.0 จะช่วยให้ผู้นำชุมชนในเทศบาลเมืองท่าช้างขับเคลื่อนไปสู่การเป็นประเทศที่มั่งคั่ง มั่นคง และยั่งยืน ตามวิสัยทัศน์รัฐบาล เป็นรูปแบบที่มีการผลักดันการปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจ การปฏิรูปการวิจัยและการพัฒนา และการปฏิรูปการศึกษาไปพร้อมๆ กันเป็นการผนึกกำลังของทุกภาคส่วนภายใต้แนวคิดประชารัฐที่ผนึกกำลังกับเครือข่ายพันธมิตร

ตัวแปรตาม คือ ผลจากการนำหลักสูตรการพัฒนาภาวะผู้นำในยุคไทยแลนด์ 4.0 จะช่วยให้ผู้นำชุมชนในเทศบาลเมืองท่าช้างขับเคลื่อนไปสู่การเป็นประเทศที่มั่งคั่ง มั่นคง และยั่งยืน ประชาชนในชุมชนมีความสุขทั้งทางกาย และทางใจ